

La Breimselva få fred!

I Miljøvernforbundet arbeider vi for vern av natur og miljø. Vi arbeider med alle typer miljøsaker, herunder også helsesaker knyttet til miljø og natur, og mennesket som en del av dette. I forbindelse med at Breimselva er truet av kraftutbygging, i en målestokk som overgår det en hittil har forstått med "småkraftverk" har Miljøvernforbundet vært engasjert over lang tid. Som i vår innsigelse til NVE i brev av 15.08. 2011 krever vi fortsatt avslag på søknad om å bygge omsøkte vannkraftverk i Breimselva, nå det såkalte alternativ C.

Med utgangspunkt i *Lov om forvaltning av naturens mangfold* begrunner vi dette med at gjenværende områder av uberørt natur i det aktuelle området må vernes mot utbygging og at søknaden innebærer totalt uforsvarlige miljøinngrep.

Det er ikke gjort gode nok undersøkelser mht. vannlevende insekter og bunndyr, under det forhold at minstevannføringen vil bli alt for lav. Som eksempel for øvrig kan det her skytes inn, at i en etterundersøkelse angående søknad om bygging av 20 småkraftverk ble det funnet at av 166 rødlistede arter hadde konsulentene oversett 153. (NVE)

Som et resultat av den for lave minstevannføringen mener vi at all fisk vil dø som en følge av økt konsentrasjon av slam og leire og forurensing fra jordbruket. NMF vil elles påpeke at Sogn og Fjordane er blant landets største produsenter av vannkraft, og at Gloppen med Breim de seneste årene har bygget et meget stort antall småkraftverk i tillegg til de fra før eksisterende større verk.

Elvedeltaet er en rødlistet naturtype i Norge, og selv ved alt. C mener vi utbyggingen vil minske tilførselen av næring til deltaet og Breimsvatnet og i tillegg utrydde muligheten for fiske i elven ovenfor utløpet fordi leiren og slammet ikke vil bli tilstrekkelig tynnet ut ved den foreslåtte minstevannføringen.

Mesteparten av elvestrekningen renner gjennom et jordbruksområde, noe som sterkt bidrar til jevnt tilsig av forureining. I tillegg må en regne med at uheldige utslipp vil forekomme, og en redusert vannstand med redusert fortynningseffekt vil da medføre enda mer opphopning av avfall og kjemikalier.

Vi vil påpeke at det i dag fiskes ganske stor ørret i Breimselva, men at elvens potensial for fiske av mye større ørret er stort. Det er dokumentert at det tidligere har blitt tatt ørret på over 10 kg. Når en ikke lenger hører om slike fangster har det sannsynligvis sammenheng med at kraftverket på Flølo ble nedlagt og fisketrappen i Flølofossen grodde til, forfalt og ble ubrukelig, slik den antas å være i dag. Det er videre antatt at økt forureining fra 60-tallet og utover innvirket negativt på fisket i Breimselva.

Vi mener ellers at konsekvensutredningene er misvisende og mangelfulle: - To gytetellinger er for lite til å vurdere om Breimselva er en god gytelokalitet eller ikke. - Det er kun intervjuet fiskere som er grunneiere og som ønsker utbygging. - Det er ikke foretatt gode nok undersøkelser av insekter og bunndyr. Vi vil understreke at Breimsvatnet har som et av få vann i Sogn og Fjordane en dokumentert bestand av storørret. Vi viser også til at Breimsvatnet i 2008 ble med som en av fire piloter i Landbruks- og Matdepartementets 5-årige satsning på innenlands turistfiske. Målet med programmet er å utvikle 25 lønnsomme turistfiskeprodukter i løpet av prosjektperioden. En forpliktende samarbeidsavtale med grunneier-/eljeeierlagene er inngått.

Vi påpeker videre at elvestrekningen mellom alt. C kraftstasjonen og inntaket er 2-3 km lang og byr på mange meget gode fiskeplasser. I fall utbygging vil fiske på denne strekningen opphøre. Fisken trekker opp under utløpet når vannføringen øker raskt. Etter en utbygging vil dette kun skje ved flom og når vannmagasinet er fullt. Muligheten for rekreasjon og fiske vil bli redusert.

Med en nærmest tørrlegging av en så stor del av Breimselva vil også en viktig transportør av næring til Breimsvatnet være tapt. Vi mener dessuten at å flytte utløpet av vann vil endre klimaet ved elveosen og det nye tunnelutløpet. Dette kan ødelegge edelløvs skogen som ligger nær elveosen.

Vi vil dessuten påpeke at den foreslåtte minstevannføringen er for lav til å kunne opprettholde muligheten for rafting og padling i elven, og at dette videre vil ramme lokal verdiskapning og sysselsetting (camping, turisme m.m.). En lav vannføring vil også redusere den visuelle verdien av elva, noe som er viktig for trivselen for bygdefolk så vel som for turister.

Deponering av tunnelmasser langs elvekanten, eventuelt borttransportering av disse langs E-39 til Sandane er for lite utredet mht. kostnad og ulemper.

Plassering langs elvekanten er uakseptabelt og vil visuelt rasere en stor del av elvelandskapet. Det er i så fall også grunn til bekymring for avrenning fra deponeringsmassene langs elvekanten og for potensiell skade på arts mangfoldet.

Antatt volum tunnelmasse er nevnt minst 200 000 kbm. Alle kan regne ut at dette blir en enorm røys som vil ruve i kulturlandskapet. Eventuelt regne ut antall steinlass som skal kjøres til Sandane på E39.

I NMF konkluderer vi så langt med at utbyggingsforslaget er for dårlig utredet med hensyn på miljøkonsekvenser og at konsekvensene underdrives. Utbygging vil innebære store tap av naturverdier og vi mener at grensen for utbygging i Breimsvassdraget nå er nådd.

En ny utbygging vil føre til ytterligere uerstattelig tap av gjenværende urørt natur, kulturlandskap og dyreliv. Breimselva er nå blitt belastet med nytt kraftverk fra Teitafossen ved garden Teita. Området var tidligere attraktivt for rafting og elvepadling, men dette friluftsgode mistet sin verdi etter nedbyggingen av Teitafossen.

Men den flere kilometer lange elvestrekningen fra Teita til Breimsvatnet vil fortsatt være attraktiv om elven får være i fred, og særlig da om demningen ved Flølofossen fjernes. Breimselva vil da være en stor ressurs for alle aktiviteter en elv kan by på.

Om Naturmangfoldlovens formål heter det i § 1: *Lovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden.*

Etter § 2 gjelder denne loven også for vassdrag, og for vassdragsystemet som Breimselva er tilknyttet, er det allerede utbygget en lang rekke kraftverk. Etter lovens § 10 under kap. II skal videre *påvirkning av et økosystem vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.*

I en slik vurdering er vassdraget som Breimselva tilhører, allerede meget sterkt belastet. Følgende kraftverk er per nå i drift: Fløtra kraftverk, Teita Kraftverk, Byrkjerlo Kraftverk, Gåsemyr Kraftverk, Egge Kraftverk Sandal Kraftverk. Spiren Kraftverk, Dalselva Kraftverk, Stardalen Kraftverk, Veiteberg Kraftverk, Befring Kraftverk. I tillegg er gitt konsesjon til flere nye i vassdraget, blant andre til Fossheim Kraftverk, som nå er solgt til Sognekraft.

Men med tilløp i Breimsvatnet for øvrig er det dertil bygget 2 kraftverk i Årdal i Breim, 2 kraftverk i Kandal i Breim og 1 i Førde (Førs).

Til den totale belastningen på elvene i Gloppen kommune hører også følgende kraftverk i drift:

Trysilfossen kraftverk, Eidsfossen kraftverk, Evebøfoss kraftverk. Alle disse tre ligger i elva frå Breimsvatnet og til Gloppefjorden. Videre Breidalselva kraftverk, Fossekalen kraftverk, Heimseta kraftverk, Hestenes kraftverk, Jærdøla kraftverk, Kvitefella kraftverk, Tjøttelva kraftverk, Ryssdal kraftverk, Straumane kraftverk, Vågen kraftverk, Sagefossen kraftverk, Skogheim kraftverk og Brekkefossen kraftverk.

I tillegg er det gitt flere konsesjoner som er under bygging eller som ennå ikke er utnyttet.

Vassdragsystemene og dermed natur og miljø i Gloppen kommune er således meget sterkt belastet. Antall kraftverk tilsier at det forlengst skulle vært sagt stopp i forhold til belastningen som allerede ligger på natur og miljø i Gloppen.

Økonomi? Videresalg? Til utlandet?

Det knytter seg for øvrig stor risiko og usikkerhet om lønnsomhet ved småkraftutbygging. Bransjebladet *Energiteknikk* skriver for eksempel i sitt nr. 2-mars 2014 om Knutfoss kraftverk i Grong i Trøndelag som måtte selges på grunn av uforutsette problemer, blant annet med grunnen der kraftverket skulle stå.

Etterpå klok forteller en av grunneierne, Rossetnes:

....vi fikk høre fra konsulenter at det var tilnærmet null risiko å bygge ut selv. Det var bare å legge noen millioner på bordet så skulle de sy sammen en nærmest idiotsikker pakke. Fortsatt er det noen som reiser rundt med et slikt budskap, advarer han.

Prosjektet som var beregnet å koste 38 millioner, (sml. Breim kraft as 300 mill.) ble påført en merkostnad på 14 millioner, av disse 12 millioner bare på grunn av fundamenteringsarbeider. Driften gav dertil mindre av seg enn beregnet og salg av hele kraftverket måtte til for at grunneierne skulle komme seg ut av knipen med sine bruk og eiendommer i behold.

I dette tilfellet ble det, i alle fall i første omgang, solgt innenlands, til Småkraft AS, et selskap som delvis eies av Statskraft. Men stadig oftere skjer det nå salg til utenlandske selskaper. Den 24. august i fjor slo Nationen opp et varsko: **Stopp salget av norsk vannkraft til utlandet.** Av artikkelen går det fram at som medeier i Småkraft AS stod Statskraft i spissen for et gedigent salg av småkraftverk til utlandet. Det gjaldt 44 kraftverk og 9 kraftverk under bygging, samt muligheten til utbygging av ytterligere 110 verk.

Den 11. november 2015 opplyser så E24 at det tyske investeringsfondet Aquila Capital kjøper alle aksjene i kraftselskapet Småkraft AS. Så dit endte altså Knutfoss kraftverk. Og slike salg skjer stadig oftere.

Det snakkes ofte om å selge- eller ikke selge arvesølv. Så breiminger - og gloppere; hva annet enn nettopp salg av arvesølv ville det innebære om Breimselva først skulle bli ødelagt som en viktig del av deres egen naturkapital for så å gå til auksjon for salg og styring av utlendinger?

Dette scenario kan bli meget realistisk!

I boken *Norsk Natur-Farvel?* skriver professor Sigmund Hågvær om natur, identitet og følelser, og om at store naturinngrep nok kan etterlate de grove strukturene i et landskap, som slik sett vil forbli det samme. Men at landskapet likevel blir noe helt annet etter inngrep, og etterlater det som psykologene kaller ”stedtap.” Han hevder således at tapet av et kjært natursrøpre og naturgode faktisk kan oppleves som en sorgreaksjon.

Som illustrasjon viser han manipulererte bilder av Feigumfossen i Luster; ett som viser Feigumfossen på sitt friskeste, og med hus og gårder mellom fossen og fjorden. Og så et annet som viser stedet der Feigumfossen engang var - nå som en tørr, mørk grop. Under fossekrateret er gårdene og alle husene borte. Bare et mørkt, dødt landskap er tilbake. Feigum er ikke lenger det samme.

Folket som bodde der har dratt sin vei...

Miljøvennlig hilsen
Kurt Oddekalv
Leder Norges Miljøvernforbund

Tel: 90892268 kurt@nmf.no
<http://nmf.no>